

Vanuit de Leegte

Doopsgezinde Gemeente
Waalse kerk in Arnhem, zondag 23 augustus 2020

voorganger: André Maris
piano of orgel: Bas van Wuite

lector: Elaine Bohlken
voorzanger: Jaap Terpstra

Begroeting

**De kaars, teken
van het Licht
waarin wij mogen
gaan, wordt
aangestoken**

NADEREN OM TE HOREN

Wij zingen staande het lied dat vanmorgen de toon zet NLB 283:

In de veelheid van geluiden – eerste en tweede couplet

Bemoediging

*Wij wensen ons ogen toe
die de kleine dingen van de gewone dag zien
en in het licht zetten.*

*Wij wensen ons oren toe
die de nuances en de ondertonen
in het gesprek met anderen opnemen.*

*Wij wensen ons handen toe
die niet lang overleggen
of ze helpen en goed zullen zijn.*

*Licht dringt door het venster van de ziel
in ons binnenste
en straalt terug in onze omgeving
onderweg met medemensen.*

*Mogen wij als een venster zijn,
 waardoor Gods liefde
 in de wereld schijnt.*

Wij zingen ter beaming van hetzelfde lied: derde, vierde en vijfde couplet

Een gebed van stilte

*Wij bidden U, Onnoembare om in onszelf
 een stem van stilte te mogen horen
 zodat ons zwijgen zich mag vullen
 met uw ondoorgrondelijke aanwezigheid.
 Doorbreek onze woordenstroom
 onze gedachten die ons beheersen.
 Maak ons leeg en ontvankelijk
 zodat stilte,
 die sprekender is dan al onze woorden
 ons in bezit mag nemen.
 Stem van de stilte, spreek in ons.*

*Laat uit ons wegvloeien alle lawaai
 van zelfhandhaving en geldingsdrang,
 van zelfzucht en eigenbelang,
 zodat in ons zich een ruimte opent,
 waarin de leegte en het zwijgen
 ons opnieuw leren luisteren
 naar wat boven onszelf uitgaat.
 Stem van de stilte, spreek in ons.*

*Dat stilte ons van harte vrijmaakt
 van de afgoden in onszelf
 om, open voor uw geboden, te verstaan
 welke weg zich voor ons opent
 wat de plaats is die we innemen
 hoe we onze aandacht willen richten
 en waarvoor we echt willen gaan.
 Stem van de stilte, spreek in ons.*

Amen

Wij zingen een lied van hoop en vertrouwen: NLB 657 – Zolang wij ademhalen, 1^e en 4^e

HOREN EN VERSTAAN

Ziekenbezoek (Judith Herzberg)

*Mijn vader had een lang uur zitten zwijgen bij mijn bed.^{[L][SEP]}
 Toen hij zijn hoed had opgezet^{[L][SEP]}
 zei ik, nou, dit gesprek^{[L][SEP]}
 is makkelijk te resumeren.^{[L][SEP]}
 Nee, zei hij, nee toch niet,^{[L][SEP]}
 je moet het maar eens proberen.*

Lezing uit de Bijbel: 1 Koningen 19: 7 – 15a (Naardense Bijbel)

Wij zingen NLB 894 – *Wanneer ik zoek naar woorden* (eerste, tweede en derde couplet)

**Lezing uit de Bijbel:
Matteüs 25: 34 – 40
(Nieuwe
Bijbelvertaling)**

**Wij zingen
NLB 1007**
- *Brood zal ik geven,*
alle coupletten.

**Wij staan stil bij het
thema, overdenking**

Vanuit de Leegte is het thema vanochtend. Of: *Vanuit de stilte*, dat had ook gekund. Hoe hebben jullie de maanden vanaf 14 maart beleefd? De maanden dat Corona leidde tot allerlei beperkingen. Waren er onder jullie, mensen die met de handen in het haar zaten? Of waren er onder jullie mensen die de eenzaamheid hebben gevoeld?

Hoe ik het beleefd heb: als een soort Leegte. Geen Ledigheid in de zin van “Ledigheid is des duivels oorkussen;” ik heb mij niet verveeld, ik zat niet met de handen in het haar.

Wel ontstond bij mij een besef van de ingesleten gewoonten, verbazing over de altijd volle agenda. Vol met afspraken met vrienden en familie. Thuis of in de tuin. En dat was er allemaal opeens niet meer. Dat was wennen! Ik vond het wel zo rustig, het voelde als een soort bevrijding van de hectiek.

In het begin dacht ik: nou heb ik tijd om een hele stapel boeken te lezen. En ik zag mijzelf, voor mijn geestesoog, zitten in een lekkere stoel, met op de vloer een grote stapel boeken. Toch... al met al heb ik zeker niet méér gelezen dan anders. Ik had het heus wel druk, met dingen in mijn hoofd, zoals mij afvragen hoe het met sommige mensen gaat, vooral met alleenstaanden, of met jonge gezinnen die opeens de kinderen de hele dag thuis hebben. En dan ook willen werken achter de computer. Moeders of vaders die hun kind les moeten geven en schoolje spelen. Ik benijdde ze niet, die dertigers en veertigers.

Mijn drukte bestond soms uit telefoongesprekken: ‘Hoi, hoe gaat het met jou?’ En dan aan elkaar vertellen wat je zoal doet. Of – in sommige gevallen – hoe je je voelt. Op een gegeven moment noteerde ik in mijn agenda wie ik had gebeld op welke dag. Soms voelde ik echt een aandrang om eens te horen hoe het met mijn zus of met een van mijn broers ging, of met iemand van onze Doopsgezinde Gemeente, of met een vriend. Zelfs een paar nichten die ik anders hoogstens eens in de paar jaar spreek, moesten er aan geloven. Blijkbaar had ik wel behoefte aan contact. Het was een vreemd gevoel: afgesneden zijn van contacten.

Na verloop van tijd begon ik mij neerslachtiger te voelen. Een gevoel van zinloosheid kwam over mij. Wat kan ik doen in de wereld? Wat kan ik doen aan de wereld? Dat hele gedoe rond de pandemie is zo enorm groot, zo boven mijn macht. Dat maakte mij murw. Ik besloot niet

meer vaak te kijken en te luisteren naar Coronanieuws. Maar nieuws over de toestand en de ellende in andere delen van de wereld kwam bij mij keihard binnen: Syrië, waar geen eind aan de beestachtigheden lijkt te komen; overvolle vluchtelingenkampen waar alleen uitzichtloosheid lijkt te heersen.

En dichtbij: berichten over de eenzaamheid in verzorgingshuizen en verpleeghuizen. Het woord 'huidhonger' kwam op: de behoefte van de mens om iemand aan te raken en om aangeraakt te worden.

Ik had geen idee wat ik als mens kon doen om de wereld een beetje te verbeteren. Het is te groot!

Langzamerhand voelde ik mij onzekerder worden. Het voelde steeds meer als een Leegte, een leegte na het 'afscheid' van je doodgewone leven. Het is een nieuwe situatie die nog niet echt is doorgedrongen.

Het was niet zo dat ik enorm verlangde naar de 'aloude' toestand van vóór Corona. Het was meer zo dat ik mij los geslagen voelde van het bekende leven.

Ik voelde mij zelfs schuldig omdat ik een heerlijk huis heb, en een mooie tuin. Wie doet mij wat? Lockdown? Ik heb toch wel een fijn leven, zo.

Maar zo zit ik niet in elkaar. Kon ik maar iets doen.

PSALM 41 (HUUB OOSTERHUIS, 150 psalmen vrij)

*Voor mij stond een arme in vodden
uitgeteerd. Zij vroeg mij geld,
dat ze voor één nacht...
Ik gaf genoeg voor twee.*

*En nu
word ik overal geprezen
om mijn weldadigheid:
'De Here heeft het gezien
met behagen' en
'Wie één mens redt, redt de hele wereld.'*

*De waarheid is
dat ik mij schaam en schuldig voel
te leven in een heelal
van zoveel pralende rijkdom
en bittere armoë.*

*Ik praat erover met vrienden en bekenden.
Waar ik mij druk over maak, vragen zij.
Zo is de wereld, gewoon deze wereld.
En wie arm is, heeft toch handen.
En zo'n vrouw, die kan –
er wordt hard gelachen.
En zelfs mijn jongen, die mijn brood eet
mijn gedachten deelt, lacht mee.*

*Hoe verder? 'Here', die ik noem
mijn God-Ik-zal-er-zijn,
hoe verder met deze wereld?*

*Zal uw woord over gerechtigheid
en genade
op ons geweten inwerken*

*en brengen een keer
in onze gedachtenstroom*

*en ons stil maken
en wakker?*

Mijn jongen die mijn brood eet. Wie kan de dichter bedoelen? Zijn zoon? Of misschien: dat stemmetje in jezelf dat overal kritiek op heeft, dat zo vaak zegt: ‘Dat heb je niet goed gedaan.’

Het was gaandeweg niet fijn meer! Al met al kwam ik tot niets meer. Alleen maar dobberen op de golven van de gebeurtenissen die het heden zijn.

In dagblad Trouw las ik op 27 juni een artikel over Boeddhisme. Het ging over het moment dat je het niet meer aan kunt; het wordt je teveel: “Laat al die emoties maar door je heen gaan, zonder er iets van te vinden of er iets mee te doen. Je laat de storm die zich in jou voltrekt gewoon uitrazen, zonder te proberen die weg te drukken. Laat je maar overweldigen. Maar je blijft zitten, je verroert je niet. Roerloos stilzitten, dus zonder roer of richting. Je kunt geen kant op. Je hoeft ook geen kant op. Dat geeft ruimte, waardoor je beschikbaar bent om daar iets constructiefs mee te doen.”

En ik herinnerde mij een tekstje van de Middeleeuwse mysticus Meister Eckhart. Hij gebruikt het woord *Gelassenheit*. Dat is niet zozeer gelaten alles over je heen laten komen, maar het betekent je niet verzetten, en ook niet (meteen) oordelen over wat je ziet, wat je meemaakt, wat je voelt. Dit zijn noties die ook in het Boeddhisme belangrijk gevonden worden.

Door deze woorden op mij te laten inwerken kwam er een soort rust over mij. Het was een opluchting om te ontdekken dat ik niet zo belangrijk ben. Dat van mij niet het heil van de wereld afhangt. Maar ik ben / kan wel van betekenis zijn.

1 KONINGEN 19: Ik denk nu aan Elia, die op de vlucht is, Hij vreest voor zijn leven, is ten einde raad. Hij verliest alle houvast en staat er helemaal alleen voor. Zo voelt het voor hem. En in die chaotische toestand merkt Elia dat God er is en tot hem spreekt. God zal zich aan Elia openbaren, kijk maar goed. En dan is God niet in het grootse van een aardbeving, noch in het alles verterende vuur, noch in de stormwind. Maar God is in het nietige suizen, nauwelijks meer dan het Niets, daarin is God!

En vanuit die Leegte zag ik nu dat het Niets geen vorm heeft; het is onuitputtelijk. Het is de volte van mogelijkheid!

Ik kon weer ademen. Om mij heen kijken zonder dichtgeknepen keel, zonder schuldgevoel dat ik niets ondernam om de wereld te verbeteren. En zo kwam er weer lucht in de longen. Misschien kun je zeggen: Godsvertrouwen is zelfvertrouwen.

Ik kan weer openstaan voor wat op mijn pad komt. Erkennen wat ik kan betekenen. En dat is heel dicht bij huis. De hoogste wijsheid? Die is in het dagelijks leven.

Aloude teksten krijgen weer betekenis en zin: Omzien naar elkaar. Dat zegt het Evangelie, **MATTEÛS HOOFDSTUK 25.**

*Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op,*³⁶

En de koning zal hun antwoorden: “Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor

een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan.”

Dat is geen bevel, maar GOED NIEUWS. En dat is ook de betekenis van het woord Evangelie.

Liefde bevelen kan helemaal niet. Ik was veel te dwangmatig op zoek naar een bevel, of naar iets groots. Maar omzien naar mensen kan wel... gewoon om mij heen.

God is dat wij liefhebben kunnen. Wij zouden moeten ophouden God te zoeken. Hij is er al lang.

Concreet betekende dit nieuwe besef dat ik in beweging kwam toen ik hoorde over de Demonstratie op het Marktplein, de demonstratie IN STILTE voor 500 weeskinderen uit het overvolle vluchtelingenkamp op Lesbos, die wij in onze steden mogen opnemen. Andere landen nemen ook kinderen op uit de kampen; dus het welvarende Nederland moet dit toch ook kunnen! Gelukkig zijn er al aardig wat stadsbesturen in ons land die WELKOM zeggen tegen de 500 weeskinderen. Zo ook Apeldoorn. En nu de regering nog!

Ik las vorige week in dagblad Trouw de woorden van Mpho Tutu, voorganger en dochter van bisschop Desmond Tutu. Zij zegt: ‘Het leven is kort. Dus haast je om lief te hebben, en spoed je om vriendelijk te zijn.’

Dat kan in Corona-tijd en in andere tijden.

Amen

Moment voor bezinning, meditatieve muziek, stilte

TERUG NAAR HET LEVEN VAN ALLEDAG

Dankgebed – voorbeden – stilte – afgesloten met het Onze vatergebed, zoals Jezus dat ons heeft geleerd

Beste God,

Wij zijn dankbaar dat wij weer mogen samenkomen, in onze kerk.

En dat wij in de maanden van de Corona-beperkingen toch hebben mogen ervaren dat wij er als Gemeente voor elkaar zijn.

Laten wij ook dankbaar zijn voor een hernieuwd besef: het bewustzijn dat wij mensen elkaar nodig hebben. De ervaring dat wij kwetsbaar zijn en er voor elkaar mogen zijn, is iets om dankbaar voor te zijn.

Ook is het goed stil te staan bij de mensen die keihard worden getroffen door het COVID19-virus. Mensen aan de onderkant van de samenleving, in ons land. We lezen berichten dat de kloof tussen arm en rijk scherper en dieper wordt.

Wij vragen ook Uw steun voor de mensen in landen waar het beleid niet direct gericht is op het algemeen welzijn, maar eerder op het versterken van de macht. En hoe gaat het straks met het kopen van het vaccin, dat nu in laboratoria ontwikkeld wordt?

Wij vragen Uw aandacht en steun ook voor zogenoemde arme landen, dat die ook in staat zijn voldoende doses van de anti-coronavaccins te verwerven.

Wij vragen tenslotte Uw liefde en steun voor mensen die het gevoel krijgen opgesloten te zitten, bijvoorbeeld in het verzorgingshuis. Ook zij hebben Uw liefde nodig.

STILTE

Het Onze Vadergebed, met de woorden die Jezus ons geleerd heeft....

Amen

Mededelingen

Woorden van uitzending en zegen uit de Keltische cultuur^{[L][SEP]}

Dat je de weg mag gaan die je goed doet,^{[L][SEP]}
dat je opstaat wanneer je valt,^{[L][SEP]}
dat je mens mag worden in Gods ogen^{[L][SEP]} en die van anderen.^{[L][SEP]}
Weet dat de aarde je draagt,^{[L][SEP]}
dat je gaat in het licht^{[L][SEP]} en de wind je omgeeft.^{[L][SEP]}
Dat je de vruchten van je leven proeft^{[L][SEP]}
En gaat met vrede.

^{[L][SEP]}

Muziek

Wij zingen het slotlied NLB 418 – God, schenk ons de kracht (1^e en 2^e)

De kaars wordt gedoofd.

Collectes bij de uitgang